

Рівненський державний гуманітарний університет

**ПСИХОЛОГІЯ:
РЕАЛЬНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ**

Збірник наукових праць

Випуск 4

Рівне – 2015

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет**

**ПСИХОЛОГІЯ:
РЕАЛЬНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ**

Збірник наукових праць

Випуск 4

Рівне – 2015

ББК 88

П 86

УДК 316.627:159.9

Психологія: реальність і перспективи: Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. - Випуск 4 - Рівне: РДГУ, 2015 – 300 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем психології.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Павелків Роман Володимирович - доктор психологічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету

Заступник головного редактора:

Безлюдна Валентина Іванівна - кандидат педагогічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Максименко Сергій Дмитрович – академік-секретар відділення психології, вікової фізіології дефектології НАПН України, дійсний член НАПН України, директор Інституту психології ім. Г. С. Костюка

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

Юрченко Вікторія Миколаївна – доктор психологічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Михальчук Наталія Олександрівна – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і практики англійської мови та прикладної лінгвістики Рівненського державного гуманітарного університету

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології, завідувач кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Шугасва Людмила Михайлівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету;

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор кафедри психолого-педагогічних дисциплін, ректор Національного університету «Острозька академія»;

Вірна Жанна Петрівна – доктор психологічних наук, професор, декан факультету психології Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки;

Гошовський Ярослав Олександрович – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри педагогічної та вікової психології Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки;

Воробйов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики Рівненського державного гуманітарного університету;

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи, завідувач кафедри педагогіки і психології (дошкільної і корекційної) Рівненського державного гуманітарного університету;

Корчакова Наталія Вікторівна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету (**відповідальний секретар**);

Созонюк Ольга Степанівна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 8 від 27 березня 2015 р.).

Свідоцтво про державну реєстрацію **Серія КВ №18713-7513Р**

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет.e-mail: pavelkiv_rv@ukr.net

Summary. The basis of self-determination in early youth determined by personal self-determination, which has a value - semantic nature; active determination of its position relative to socially generated system of values, determination on this basis its sense of personal existence, most voluminous personal self-determination is the process of forming semantic system, which combines the idea about themselves and the world.

According to a study of the influence of value orientations and focus on the individual professional self-determination of seniors it was found that there is influence and it is significant. Since the respondents believe that entertainment, communicating with other people, the happiness of others, the availability of good and loyal friends, financial ensuring of life is more important than cognition, public recognition and interesting work.

Key words: self-determination, personality, values, identity, professional orientation, commercialization.

УДК 37.013.42-051:316.624-056.49

Г.О. ЛУЦИК

НАПРЯМКИ РОБОТИ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ З ПРОФІЛАКТИКИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ

Стаття присвячена дослідженню напрямків та методів роботи соціального педагога з девіантними підлітками. На основі аналізу наукової літератури встановлено, що одним з найбільш актуальних питань психолого-педагогічної науки постає проблема деструктивних форм поведінки дітей та підлітків, а також розкривається сутність і детермінанти девіантної поведінки.

Проаналізовано методи виховного впливу на підлітків, від яких залежить процес адаптації та реабілітації до нормативних вимог соціального середовища.

Ключові слова: відхилення, девіантна поведінка, девіантні підлітки, профілактика, напрямки роботи соціального педагога.

Постановка проблеми. Суспільно-економічні процеси, що проходять в Україні, відобразилися на всіх сферах суспільного життя, суттєво змінили свідомість та світогляд українців. Непроста ситуація у країні стала підґрунтям руйнування стереопитів та цінностей, зокрема спостерігається тенденція до зниження рівня вихованості молодого покоління, поширення негативних явищ, занепад моралі, відчуження від соціальних інститутів, які займаються вихованням молоді, зростання злочинності, особливо серед підлітків.

Важливим постає питання вивчення деструктивних форм поведінки підлітків, які призводять до деградації особистості, здійснюють шкідливий вплив на здоров'я дітей, стають перешкодою у процесі соціалізації та здійсненні навчально-виховного процесу в закладах освіти. Означені тенденції визначають потребу у розробці та застосуванні нових напрямків та методів соціально-педагогічної роботи, з метою профілактики та подолання девіантної поведінки підлітків, враховуючи вимоги сьогодення, можливість переходу від жорстких методів перевиховання до особистісно-орієнтованої співпраці з дітьми.

На сучасному етапі розвитку суспільства особливої актуальності набуває пошук нових форм, методів та технологій роботи соціальних педагогів з профілактики та подолання девіантної поведінки.

Проблема вивчення девіантної поведінки та шляхів її попередження є визначальною у сучасній педагогіці, оскільки така поведінка перешкоджає соціалізації особистості, її становленню та формуванню, розвитку громадянської самосвідомості.

Мета статті – проаналізувати методи та форми соціально-педагогічної роботи з девіантними підлітками, окреслити основні технології роботи соціальних педагогів з профілактики та подолання девіантної поведінки.

Результати теоретичного дослідження. Феномен девіантної поведінки як багатоаспектне явище є предметом дослідження багатьох наук. Проблема девіацій викликає великий інтерес дослідників у різних галузях наукового знання: філософії, соціології, психології, педагогіці та медицині. В даний час не існує єдиної теорії девіантної поведінки, проте накопичені великі знання з даного питання у різних наукових дисциплінах.

В рамках філософських поглядів на сутність девіантної поведінки вона розглядається крізь призму системного підходу до аналізу соціальних явищ з позицій принципів системності, історизму, детермінації. Так, Т.З. Герасимів виникнення соціальних відхилень пов'язує з проблемною ситуацією, коли індивід з певних причин не може її вирішити. Девіантна поведінка порушує сформований порядок і передбачуваність вчинків особистості. Важливим наслідком соціальних відхилень можуть бути серйозні порушення або корінні зміни соціальної системи, соціальних взаємин та соціальних норм [1, с. 371-372].

На соціальному рівні девіантна поведінка трактується як одна з форм відносин між суспільством та особистістю. Тому, цілком логічним є припущення, що позбутися девіантної поведінки у суспільстві практично неможливо. В цьому ракурсі девіантна поведінка розглядається як цілком нормальна і корисна для останнього, оскільки стимулює прогресивні зміни соціальних норм та життєдіяльності людини.

Соціологи розкривають сутність девіантної поведінки через поняття аномії, розрив між цілями суспільства та схвалюваними засобами їх досягнення, конфлікту між субкультурою та панівними культурами суспільства (Е. Дюркгейм, Р. Мертон, Т. Селлін, М. Міллер, Е. Сатерленд та ін.). Н.Дж.Смелзер визначає девіантність як невідповідність соціальним нормам та очікуванням. Девіація як відхилення від соціальних норм є шляхом до ізоляції, лікування, ув'язнення або іншого покарання [4].

Біологічні та медичні теорії розглядають девіації у поведінці особистості у ракурсі медико-біологічних чинників, поведінкових і психічних розладів відповідно до медичних критеріїв та класифікацій хвороб. Зокрема, вчені пов'язують виникнення девіантної поведінки з особливостями анатомічної будови людини, темпераментом та соматичною будовою людського організму, уродженим інстинктом боротьби за існування, зайвими хромосомами у людини (Ч.Ломброзо, У.Шелдон, К.Лоренц, У.Пірс та ін.). В.П.Кашенко визначає, що дефекти та недоліки фізичного, розумового розвитку можуть проявлятися у складних формах поведінки [2].

Різномасштабно досліджується ця проблема у галузях психологічної науки, зокрема у напрямках корекції та реабілітації, профілактики та інтервенції, психологічних детермінант поведінкових девіацій, попередження правопорушень тощо (С. Белічева, Е. Еріксон, О. Змановська, Н. Максимова, І.Невський, К. Роджерс Б. Скіннер, Т. Титаренко, З. Фрейд, П. Фрік Л.Шнейдер). Узагальнюючи погляди психологів на проблему девіантної поведінки можна визначити, що вона є наслідком духовних проблем, які пов'язані з внутрішньоособистісними конфліктами та неадекватним психічним відображенням дійсності, шкідливими звичками та схваленням негативних форм поведінки зовнішнім оточенням.

Педагогічною наукою висвітлюється проблеми шкільної та соціальної дезадаптації, порушення моральних, естетичних, поведінкових норм у мікросоціальному середовищі, недоліки сімейного виховання, порушення у процесах виховання, соціалізації, соціальної адаптації підлітка (Т. Алексєєнко, Б. Алмазов, В. Бочарова, І. Зверєва, Е. Ейдемільер, Ю. Клейберг, Б. Кобзар, В.Оржеховська, Т. Федорченко). Основний акцент у дослідженні девіантної поведінки педагоги роблять на середовище виховання дитини, розкривають соціально-психологічні характеристики підлітків, які мають девіації в поведінці, показують шляхи їх психолого-педагогічної корекції, реабілітації, напрямки навчально-виховної роботи.

Та, незважаючи на численні дослідження окресленої проблематики, сучасна соціально-педагогічна практика вимагає впровадження нових підходів до виховання дітей та підлітків, які проявляють конфліктність по відношенню до ustalених соціальних норм та характеризуються деструктивними формами поведінки.

Узагальнюючи підходи до розкриття сутності девіантної поведінки можемо стверджувати, що вона визначається як складна форма соціальної взаємодії особистості, яка детермінована системою взаємопов'язаних соціальних, психологічних та педагогічних факторів. Слід також наголосити, що девіантною поведінкою визначається не окремий одиничний вчинок, а більш-менш стабільний відпрацьований механізм, який пов'язаний зі стійкими особистісними властивостями суб'єкта таких дій. Таким чином, девіантною поведінкою може називатися лише тоді, коли відхилення є не одиничними, а стійкими та повторюваними.

Девіантна поведінка зумовлена як зовнішніми несприятливими умовами розвитку особистості, так і внутрішніми мотивами, емоціями, переживаннями та спрямованістю особистості. Причиною такої поведінки є протиріччя між бажаннями, потребами особи та реальною ситуацією, в якій вона повинна прийти до того чи іншого рішення.

Тому, основною проблемою корекції девіантної поведінки особистості є питання щодо зовнішнього вираження внутрішньої структури особистості, оскільки невідповідність зовнішньої поведінки внутрішнім установкам призводить до помилок в оцінці вчинку.

Ми узагальнюємо девіантну поведінку як таку, що порушує ustalені в суспільстві соціальні норми та проявляється у вигляді незбалансованих психічних процесів, неадаптованості, порушенні процесів самоактуалізації та ухиленні від морального та етичного контролю над своєю поведінкою.

Девіантну поведінку детермінують порушення у процесах виховання, адаптації, соціалізації та самоідентифікації індивіда, які виражають специфічний спосіб засвоєння і виявлення його ціннісного ставлення до інших та суспільства, мотивованими зміною власних очікувань та соціальних норм.

Проаналізувавши детермінанти девіантної поведінки підлітків можна виділити наступні групи причин:

- соціально-економічні: зниження життєвого рівня населення, майнове розшарування суспільства, обмеження можливостей соціально схвалених способів заробітку, безробіття, доступність алкоголю і тютюну;
- соціально-педагогічні: криза інституту сім'ї, зростання кількості сімей з конфліктним стилем виховання, проблеми, пов'язані з навчанням, конфлікти з вчителями, низький соціальний статус підлітка в учнівському колективі, слабка система позашкільної зайнятості дітей і молоді;
- соціально-культурні: зниження морально-етичного рівня населення, поширення кримінальної субкультури, руйнація духовних цінностей, наростання неформальних молодіжних об'єднань, в яких домінує культ сили;
- психологічні: акцентуації характеру, реакція емансипації, реакція групування, потяг до самоствердження, задоволення почуття цікавості, бажання виглядати дорослим, потреба змінити психічний стан у стресовій ситуації, інфантилізм, підвищений рівень тривожності;
- біологічні: порушення роботи ферментативної та гормональної систем організму, вроджені психопатії, мінімальні мозкові дисфункції унаслідок органічного враження головного мозку, наслідки спадковості, вплив природного середовища [5, с. 350-351].

Таким чином, девіантну поведінку провокують соціально-економічні умови функціонування суспільства, акцентуації характеру та індивідуальні якості особистості, стосунки в сім'ї, конфлікти, завищені потреби, нехтування соціально-моральними нормами, соціокультурне оточення, референтні групи, міжособистісні стосунки та спілкування між людьми. Тому девіантна поведінка порушує цілісність особистості та відображається в ускладненні міжособистісних стосунків.

Соціально-педагогічна діяльність фахівців з девіантними підлітками повинна будуватися з урахуванням окреслених позицій. Змістом її є надання допомоги підліткам, які потрапили у складну життєву ситуацію, шляхом діагностування їхніх проблем, прогнозування, посередництва, інформаційно-консультативної діяльності, прямої педагогічної і психологічної підтримки, яка стимулює власні сили дитини.

Так, А.Й. Капська зазначає, що соціально-профілактична робота включає в себе соціально-педагогічну профілактику, соціально-психологічну допомогу та соціальну адаптацію і реабілітацію [5, с. 357].

На наш погляд, узагальнюючи сутність соціально-педагогічної профілактики з девіантними підлітками її можна визначити як систему комплексних заходів, які проводяться з метою виявлення та попередження причин відхилень у поведінці. Соціально-педагогічна профілактика спрямована на збереження і розвиток умов, що сприяють здоров'ю, збереженню життя дітей, а також на попередження несприятливого впливу на нього факторів соціального та природного середовища. Профілактична робота може проводитися у формі бесід, лекцій, семінарів, фестивалів, конкурсів, виставок та інше.

Соціально-психологічна допомога визначається як цілеспрямована діяльність соціальних педагогів з метою діагностики умов та факторів виникнення негативних змін у поведінці. Завдання соціально-психологічної допомоги полягає у впливі на особистість підлітка для того, щоб він самостійно навчився допомагати собі, розв'язувати численні проблеми, які викликають деструктивні форми поведінки. Соціально-психологічна допомога може надаватися як в індивідуальній, так і груповій формі, зокрема через заняття тренінгу.

Що ж стосується соціальної адаптації та реабілітації девіантних підлітків, то вона включає в себе систему заходів, спрямованих на відновлення порушених соціально-психологічних функцій та ролей, попередження переходу відхилень у поведінці в більш важку стадію. Педагогічна профілактика на даному етапі передбачає використання терапевтичних методів (різні види арт-терапії) та ставить за мету розкриття творчих задатків підлітка, які можуть протидіяти деструктивним впливам зовнішнього середовища [3, с. 36-42].

Правильно організована соціально-педагогічна діяльність спрямована на надання комплексної цільової допомоги підлітку та сприяння у розв'язанні складних життєвих проблем, які провокують девіантну поведінку. Соціальні педагоги повинні організовувати свою роботу таким чином, щоб допомогти подолати кризу та навчити підлітка самостійно змінювати життя у більш прогресивну сторону [6].

Досягнути даної мети можливо підібравши методи виховної роботи з підлітками таким чином, щоб досягнути позитивних змін у розвитку особистості та виправити недоліки у поведінці, що заважають нормальному особистісному розвитку і соціалізації.

На основі аналізу наукової літератури ми визначаємо, що соціальний педагог при організації профілактики та корекції девіантної поведінки повинен використовувати наступні методи:

- методи, які змінюють світоглядні погляди та переконання підлітків, негативне емоційне ставлення до навколишнього середовища (проведення етичних бесід, роз'яснення);

- методи, направлені на формування позитивних моделей поведінки, результатом яких буде сформованість стійких якостей особистості до цілеспрямованої діяльності та взаємодії з оточенням на основі визначених правил та зразків поведінки (створення спеціальних виховних ситуацій, виконання доручень та привчання);

- методи, які стимулюватимуть позитивний тип поведінки та допоможуть його закріпити як стійку систему дій (заохочення та покарання).

Ефективність роботи соціального педагога із девіантними підлітками значною мірою залежить від стилю організації спілкування та умов, проведення корекції. Тому, в даному процесі важливою є професійно організована взаємодія між соціальним педагогом і девіантним підлітком, яка призводить до встановлення взаємоприйнятних, довірливих стосунків, а, отже, і до профілактики та перевиховання особистості. Важливий акцент потрібно зробити на моральній підтримці, зміцненні віри у власні сили, залучення до соціально орієнтованої діяльності та активізації позитивних почуттів у підлітків. Модель взаємодії соціального педагога та девіантного підлітка повинна ґрунтуватися на основі спільних цілей, завдань, проблем, організації діяльності та знаходження спільного вирішення проблемних ситуацій.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Таким чином, діяльність соціального педагога повинна спрямовуватися не лише на виправлення відхилень, які уже наявні у поведінці підлітка, а й створення передумов щодо його подальшого розвитку, позитивної соціалізації та інтеграції у соціум. Для організації роботи по профілактиці та подоланню девіантної поведінки слід звернути увагу на вивчення мотивів, причин і умов, які сприяють її виникненню й розвитку; змісту потреб особистості дитини, особливості емоційно-вольової сфери та характеру.

Виконане теоретичне дослідження не вичерпує всіх аспектів окресленої проблеми. Тому перспективами подальшого вивчення особливостей профілактики та подолання девіантної поведінки ми вбачаємо у розробці інноваційної моделі виховного впливу на особистість підлітка в умовах інтернатних закладів.

Список використаних джерел

1. Герасимів Т.З. Девіантна поведінка особистості: філософсько-правовий вимір [Текст]: монографія / Т.З. Герасимів; Львівський держ. ун-т внутрішніх справ. – Л.: [б.в.], 2009. – 524 с.
2. Кащенко В.П. Педагогическая коррекция [Текст]: Исправление характера у детей и подростков. / В.П. Кащенко. – М.: Просвещение, 1984. – 223с.

3. Пихтіна Н.П. Профілактика девіантної поведінки дітей і молоді: психолого-педагогічні та соціально-правові аспекти [Текст]: навч. посіб. / Н.П.Пихтіна, М. П. Пихтін, Т. Є. Федорченко ; за заг. ред. проф. В. М. Оржеховської ; Ніжин. держ. ун-т ім. Миколи Гоголя. - Ніжин: НДУ ім. Миколи Гоголя, 2014. – 399 с.
4. Смелзер Нейл Дж. Проблеми соціології [Текст]. Георг-Зімелівські лекції, 1995. / Дж. Нейл Смелзер; Перекл. з англійської В.Дмитрук. – Львів: Кальварія, 2003. – 128 с.
5. Соціальна педагогіка [Текст]: підручник / за ред. проф. А.Й Капської. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 488с.
6. Шевців З.М. Основи соціально-педагогічної діяльності [Текст]. Навч. посіб. / З.М. Шевців. – К.: Центр учбової літератури, 2012 – 248 с.

References

1. Herasymiv T.Z. Deviantna povedinka osobystosti: filosof's'ko-pravovyy vymir [Tekst]: monohrafiya / T.Z. Narasymiv; L'viv's'ky derzh. un-t vnutrishnikh sprav. - L.: [b.v.], 2009. - 524 s.
2. Kashhenko V.P. Pedagogicheskaja korekciya [Tekst]: Ispravlenie haraktera u detej i podrostkov. / V.P. Kashhenko. – M.: Prosveshhenie, 1984. – 223s.
3. Pykhtina N.P. Profilaktyka deviantnoyi povedinky ditey i molodi: psykhologo-pedahohichni ta sotsial'no-pravovi aspekty [Tekst]: navch. posib. / N.P.Pykhtina, M. P.Pykhtin, T. Ye. Fedorchenko; za zah. red. prof. V. M. Orzhekhov's'koyi; Nizhyn. derzh. un-t im. Mykoly Hoholya. - Nizhyn: NDU im. Mykoly Hoholya, 2014. - 399 s.
4. Smelzer Neyl Dzh. Problemy sotsiologii [Tekst]. Neorh-Zimelivs'ki lektsiyi, 1995. / Dzh. Neyl Smelzer; Perekl. z anhlivs'koyi V.Dmytruk. - L'viv: Kal'variya, 2003. – 128 s.
5. Kaps'ka A.Y Sotsial'na pedahohika [Tekst]: pidruchnyk / za red. prof. A.Y Kaps'koyi. – K.: Tsentr uchbovoyi literatury, 2009. – 488s.
6. Shevtsiv Z.M. Osnovy sotsial'no-pedahohichnoyi diyal'nosti [Tekst]. Navch. posib. / Z.M.Shevtsiv. – K.: Tsentr uchbovoyi literatury, 2012 – 248 s.

Резюме. Стаття посвячена дослідженню напрямлений і методів роботи соціального педагога з девіантними подростками. На основі аналізу наукової літератури встановлено, що одним з найбільш актуальних питань психолого-педагогічної науки є проблема деструктивних форм поведінки дітей і підлітків, а також розкривається сутність і детермінанти девіантного поведіння.

Проаналізовані методи виховного впливу на підлітків, від яких залежить процес адаптації і реабілітації до нормативним вимогам соціального середовища.

Ключові слова: відхилення, девіантне поведіння, девіантні підлітки, профілактика, напрямлення роботи соціального педагога.

Summary. To research directions and methods of social pedagogy of deviant adolescents. Based on the analysis of scientific literature revealed that one of the most pressing issues of psychological and educational science there is a problem of destructive behaviors of children and adolescents and the essence and determinants of deviant behavior.

The methods of the influence on adolescents that affect the process of adaptation and rehabilitation to the regulatory requirements of the social environment.

Key words: deviation, deviant behavior, deviant adolescents, prevention, social activities of the teacher.

159.955:159.9-051

Ю.С. МАРЧУК

ПСИХОЛОГ-ПРАКТИК ТА ПСИХОЛОГ-ТЕОРЕТИК: ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО МИСЛЕННЯ

У статті актуалізовано проблему психологічних особливостей розвитку професійного мислення психологів-практиків та психологів-теоретиків; окреслено їх основні відмінності та суміжності в формуванні професійного мислення.

Ключові слова: професійне мислення, психолог-практик, психолог-теоретик, психологічні знання, вміння, професійна діяльність, мотивація, розвиток.

Постановка та актуальність проблеми. Наука і практична діяльність - дві тісно взаємопов'язані і в той же час істотно відрізняються один від одного сфери суспільної практики. Тому використання результатів наукового пізнання в практичній діяльності будь-якого фахівця далеко не простий процес, обумовлений взаємодією практиків, які здійснюють певну діяльність (будь то управління, навчання чи виховання) і теоретиків, які займаються вивченням цієї діяльності.

Диференціація психології на окремі галузі відповідає практичним завданням, що стоять перед наукою і мають свою специфіку. Фундаментальна частина психології представлена загальною психологією -

З М І С Т

<i>Передмова</i>	3
Павелків Р.В. Завдання та перспективи психологічної служби РДГУ	4
Петренко О.Б. Інноваційна діяльність практичного психолога в організації роботи «школи сприяння здоров'ю»	8
Литвиненко С.А., Ямницький В.М. Психологія травми: трансгенераційний та феноменологічний аспекти	14
Абрамова С.В. Психолого-педагогічна діагностика сформованості соціальної активності у старших підлітків	17
Артемова О.І. Креативність як чинник розвитку професійних якостей майбутнього практичного психолога	22
Барно О.М. Причинно-наслідкові відносини у психології розвитку особистості	26
Білоус Р.М., Боровська А.С. Ціннісні орієнтації в процесі самоактуалізації старшокласників	31
Большакова А.М. Поведінка типу А як проблема професійного здоров'я майбутніх менеджерів	33
Борейчук І.О., Євдокимов Р.В. Умови використання арт-терапевтичних технік в роботі із геронтопсихологічною групою клієнтів	36
Борисова А.О. Психологічний моніторинг міжкультурної адаптації студентів-іноземців у країні навчання	40
Бучко В.Б. Проблема справедливості психологічний аспект	43
Вознюк Ю.С. Аналіз проблеми самоствердження особистості	49
Воробійов А.М., Демчук О.О. Умови адаптації та фактори дезадаптації студентів до навчання у вищому навчальному закладі	52
Воронов Н.П., Курячий С.В. Здоровьесберегающие технологии в профилактике состояния здоровья студентов специальной медицинской группы с заболеваниями сердечно-сосудистой системы и опорно-двигательного аппарата	55
Герман Л.В. Значущість психологічної складової у професійній підготовці правоохоронців	60
Грицюк І.М. Емоційне виховання як засіб запобігання емоційної травми у дітей	63
Грубляк В.В. Розвиток пізнавальної активності студентів в процесі самонавчання	66
Давидюк С.Г., Пащенко О.О. Психологічні особливості прояву креативності студентів гуманітарного та технічного профілю	71
Демянюк О.Б. Образ світу як психологічна основа самореалізації молоді	74
Дружиніна І.А. Емпатія у системі професійно важливих якостей майбутніх психологів	78
Дучимінська Т.І. Соціально-психологічний тренінг як засіб корекції проявів особистісної безпорадності студентів	82
Жарікова С.Б. Образ «Я» підлітка у цілісній моделі психологічного здоров'я особистості	85
Жидко М.Е., Лушина Т.А. Проблема психологічної структури научного мировоззрення у студентів сучасного технічного університету	89
Жидко М.С., Кравченко К.О. Особливості переживання у льотчиків на гострій стадії горя	93
Жидко М.С., Журавская О.В. Особливості психологічної диференціації професійної дезадаптації, професійної деформації та емоційного вигорання	99
Жизномірська О.Я. Психологічне здоров'я особистості молодшого шкільного та підліткового віку	103
Іванашко О.Є., Вічалковська Н.К. Соціально-психологічна адаптація особистості в умовах інклюзивної освіти	107
Іванова Н.Г. Психологічні основи підготовки, необхідні для успішного професійного становлення фахівців: ретроспективний аналіз проблеми	110
Істинюк І.Д. Педагогічна практика – провідний засіб забезпечення готовності студентів до інноваційної виховної діяльності з молодшими школярами	114
Кідалова М.М. Фасилітативний супровід емоційних бар'єрів у підлітковому віці як умова збереження психологічного здоров'я	118
Корчакова Н.В. Диспозиційні основи просоціальності	124
Коширець В.В., Шкарлатюк К.І. Самофутурування як чинник самореалізації студентів з порушеннями розвитку	129
Крюкова Л.В. Сучасні підходи щодо динаміки емоційних процесів та їх впливу на здоров'я особистості школяра	132
Кулаков Р.С. Особливості профконсультаційного супроводу професійного самовизначення старшокласників впродовж навчання в школі	135
Кулакова Л.М. Моральний розвиток особистості засобами художньої літератури як підґрунтя формування почуття власної гідності у молодших школярів	140
Курдибаха О.М. Теоретичний аналіз проблем гендерного розвитку підлітків у процесі соціалізації	144
Левус Н.І., Волошок О.В. Самоставлення у студентів з різною навчальною мотивацією	146
Левшунова К.В. Благополуччя та здоров'я: спільне та відмінне між поняттями	151
Лисенко Л.М. Теоретичні аспекти проблеми психічного здоров'я особистості	154

Ліщук А.В. Вплив ціннісних орієнтацій на професійне самовизначення старшокласників	157
Луцик Г.О. Напрямки роботи соціальних педагогів з профілактики девіантної поведінки підлітків	160
Марчук Ю.С. Психолог-практик та психолог-теоретик: особливості формування професійного мислення	163
Назаревич В.В., Коротун В.В. Використання малюнкових технік психотерапії для самоідентифікації студентів.....	166
Нікула Н.В. Шляхи формування методичної культури студентів на етапі професійної підготовки	170
Новік Л.О. Психологічні складові іміджу психолога	173
Ногачевська І.О. Розуміння текстів – базовий компонент вузівського навчання студентів.....	176
Олексієнко С.Б. Оволодіння майбутніми правоохоронцями психологічними знаннями, необхідними для створення соціально-психологічної характеристики об'єкта оперативного інтересу з політичного середовища.....	180
Олійник О.В. Готовність майбутнього вчителя початкової школи до виховання господарської культури молодших школярів	184
Павелків В.Р., Мокич Н.В. Психологічні ознаки в системах соціокультурного простору молодіжних субкультур	187
Паливода О.О. Психологічні аспекти професійного становлення особистості у вищому навчальному закладі	193
Петренко Н.В. Модель становлення професійної спрямованості менеджера на етапі навчання у вищому навчальному закладі.....	197
Пилип'юк Т.О., Мушкевич М.І. Гендерна диференціація особистісних особливостей осіб з різним ставленням до репродуктивного здоров'я	201
Пилипака Ю.І., Гамарнюк О.В., Романюк В.Л. Психічна травма як функціональна модель розладів психіки і поведінки особистості	205
Піонтковська Д.В. Розвиток національної ідентичності особистості в юнацькому віці	210
Рибак В.А. Особливості процесу соціально-психологічної адаптації першокурсників з особливими потребами.....	214
Рудь Г.В. Гендерні аспекти формування перспектив власного кар'єрного росту сучасної молоді.....	217
Рудюк О.В. Психологічне здоров'я особистості як копінг-ресурс подолання кризи безробіття.....	221
Савелюк Н.М. Елементи релігійного дискурсу в освітньо-виховному просторі України.....	226
Савенко Д.О. Проблема самоідентичності жінки в період раннього онтогенезу дитини	230
Савуляк В.О. Особливості запиту студентів щодо діяльності психологічної служби ВНЗ	233
Самойлова Н.В., Метіль Я.М. Підходи до розвитку психологічної компетентності студентів-валеологів	237
Ставицька О.Г. Оптимізація консультативної взаємодії психолога з клієнтом технологіями самопрезентації	240
Стаднік І.В., Мушкевич М.І. Психологічні особливості переживання посттравматичного стресового розладу (ПТСР) учасниками зони антитерористичної операції (АТО).....	244
Сторож О.В. Розвиток складових творчої соціалізації особистості	248
Тищенко І.А. Вплив статево-рольових стереотипів на професійну самореалізацію жінок у руслі проблеми гендерної освіти.....	254
Угрин О.Г. Роль організаційної ідентичності у процесі професійного становлення молодого спеціаліста.....	257
Федоренко Р.П. Вплив залежності партнерів від соціальних мереж на шлюбно-сімейні взаємини.....	261
Федюк Т.М., Корчакова Н.В. Особливості розвитку самооцінки у процесі соціалізації дітей з вадами слуху	264
Хлівна О.М. Психопрофілактика здоров'я в студентському віці	267
Хупавцева Н.О. Поняття соціального статусу у контексті проблеми становлення особистості.....	270
Чагарна С.Є. Особливості інтеграції дітей з порушеннями слуху	274
Чмир Т.В. Вольова сфера особистості: теоретичні аспекти	277
Шаповал І.М. Механізми EGO-захисту як детермінанта адаптивної стратегії особистості	280
Шевців М.В., Романюк В.Л. Особливості взаємозв'язку кольору очей і темпераменту у студентів-біологів в умовах рівненщини	285
Шевчик Р.В. Дослідження та корекція уваги у підлітків	288
Шуль М.Т. Теоретичні основи формування здорового способу життя учнів початкових класів як психолого-педагогічна проблема	292
Відомості про авторів	296

Наукове видання

ПСИХОЛОГІЯ: РЕАЛЬНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ

**Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету**

Випуск 4

Заснований у 2013 р.

Редактор збірника **Павелків Р.В.**
Відповідальний за підготовку збірника до видання **Безлюдна В.І.**
Технічний редактор **Суходольський В.І.**
Комп'ютерна верстка **Осипчук О.П.**

Здано до набору 22.04.2015 р. Підписано до друку 06.12.2013 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 29,14. Замовлення № 27042015 Наклад 90

Адреса: 33000 м. Рівне, вул. Ст. Бандери, 20
e-mail: dokacentr@mail.ru

Видавництво ТЗОВ "Дока центр"
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
Серія РВ № 54 від 09.09.2011

П - 86 **Психологія: реальність і перспективи. Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету. – Випуск 4. – Рівне:
РДГУ, 2015. – 300 с.**

ISBN 978-966-2695-00-7

Збірник наукових праць містить статті які відображають теоретичні та практичні аспекти найважливіших проблем психологічної науки.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК 316.627:159.9

ББК 88